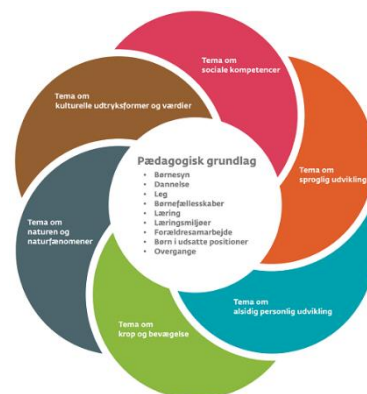

tema:

krop og bevægelse...

...i vuggestuen

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

DET GØR VI (blandt andet):

- **Vores legepladser:** Vores legepladser giver mulighed for en bred vifte af aktivitetsmuligheder for børnene, hvor de på egen hånd eller med voksnes støtte kan udforske og udfordre deres sanser og grovmotoriske kompetencer, fx med sand, græs, trapper, rutsjebane, gynger og scootere.
- **Ture:** Små gåture i nærmiljøet øver styrke og udholdenhed. Skoven byder på forskelligt underlag, ting man kan kravle på/over/under, ting man kan bære og smide, og et væld af sanseindtryk. I gymnastiksalen er der plads og redskaber til at stimulere de tre motoriske grundsans (følesans, balance og muskel/ledsans).
- **Fælles lege og motorik indenfor:** I motorikrummene er der redskaber og måtter, hvor vi kan tumle og eksperimenterer med forskellige bevægelser. Vi trækker hinanden rundt på tæpper, leger sang- og fagtelege, og bruger musikinstrumenter. Vi synger med små stemmer og høje stemmer, vi hvisker og råber. Vi leger med sansebræt og kartoffelmel, og med puslespil og forskellige kreative aktiviteter, der stimulerer finmotorikken. Vi øver fordybelse og mindfulness.
- **Selvhjulpenhed:** Vi har hele tiden blik for, hvad barnet kan selv og hvad det er lige ved at kunne, så børnene gør så meget som muligt selv omkring måltider, bleskift, af/påklædning, håndvask osv.
- **Kropsbevidsthed:** Vi benævner kroppens dele under leg og daglige rutiner. Vi giver børnene tæt kropskontakt, tumler og kilder. Sætter ord på sult, tørst og mæthed, på velvære og ubehag, på træthed og bevægelsestrang.
- **Løbende justering af indsats:** Hvis vi vurderer, at et eller flere børn er udfordret på et bestemt punkt, ændrer vi på vores aktiviteter, så de i højere grad støtter barnets/børnenes udvikling, og samarbejder med forældrene om en større indsats, evt. med hjælp udefra.

DET KAN DU GØRE DERHJEMME (blandt andet):

- Gå ture med dit barn, på forskelligt underlag, fx græs, sand, skovbund, op og ned ad trapper. Bær ikke dit barn, når det lige så godt kan gå selv.
- Giv dit barn lejlighed til at øve sig i at tage tøj af og på selv, så ofte som muligt. Sørg for, at tøj og sko passer, er nemme at få af og på, og passer til vejret og en aktiv dag.
- Vis dit barn, at du også synes det er sjovt at lege og bruge din krop – kaste og sparke bold, tumlelege hvor dit barn snurrer rundt og vender hovedet nedad, en lille dans på stuegulvet og så videre.
- Gå til forælder/barn-gymnastik eller svømning sammen.
- Inddrag dit barn i indkøb og madlavning. Det stimulerer sanserne og finmotorikken, øger interessen for maden og mindsker kræsenhed.

tema: natur, udeliv og science... ...i vuggestuen

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.

2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

DET GØR VI (blandt andet):

- **Ture:** Vi besøger de lokale naturområder for at opleve dyre- og plantelivet i forskellige miljøer: park, sø, mose, skov og strand. Vi tager på Eksperimentariet og leger i Miniverset.
- **Legepladsen:** Vores egen legeplads byder på sand, sten, planter, insekter og fugle, som vi kan sanse og undersøge sammen med børnene, når vi er ude. Her kan vi også iagttage vejr, vind, temperatur, lys og mørke, og snakke om hvad det er der sker, når vejret eller årstiden skifter. Vi starter dialoger om alt det levende, der er omkring os, og hjælper børnene til at passe på det.
- **Kreativt:** Vi bruger ting vi har samlet, eller gengiver ting fra naturen, i kreative processer.
- **Tema, dialog og leg:** Vi har små temaer om fx bondegårdsdyr. Vi leger med dyrefigurerne, snakker om hvad de hedder og hvad de siger, synger sange og læser bøger.
- **Eksperimenter:** Vi sætter lege i gang udenfor med vand, jord, mudder, luft, sne og is, og indenfor med ting der er tunge/lette, bløde/hårde, store/små, faste/flydende osv. Vi sætter ord på sammenhænge, fx sneklumpen, der kom med ind i varmen, og så smeltede den. Vi giver børnene puslespil, der støtter iagttagelsesevne og vedholdenhed.
- **Bæredygtighed:** Vi starter de gode vaner op med at slukke for vandet og smide skrald i skraldespanden.

DET KAN DU GØRE DERHJEMME (blandt andet):

- Oplev naturen sammen – i skoven, i haven, eller bare edderkoppen i stuen. Sæt ord på alt hvad I ser – du behøver ikke at vide alt, bare du viser din nysgerrighed og din respekt for naturen.
- Snak om, hvad naturen, vejret og årstiderne betyder for jer derhjemme – græsset skal slå, altankassen skal vandes, bilen får vinterdæk af/på, der skal købes vinterstøvler osv.
- Læs bøger om det, dit barn bliver optaget af, bed bibliotekaren finde noget der passer til alderen.
- Hjælp dit barn til at forstå logiske sammenhænge, fx at flyverdragten skal på før støvlerne – giv barnet tid til at eksperimentere og begå fejl, og snak om, hvorfor det lykkedes til sidst (med eller uden din hjælp).

tema: kultur, æstetik og fællesskab... ...i vuggestuen

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.

2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

DET GØR VI (blandt andet):

- **Forskellighed som ressource:** I vores møde med børnene italesætter vi forskelle i sprog, udseende, familieforhold, vaner, påklædning m.v. som noget positivt og ønskværdigt.
- **Værksted og kreativitet:** Når børnene præsenteres for kreative materialer og aktiviteter, enten på stuen eller i vores værksted, får de nye sanseindtryk, erfaringer med farver, materialer og forestillingsevne, nye ord og forståelse for processer.
- **Æstetik:** Vi hjælper børnene med at sætte ord på deres sansemæssige oplevelse af fx musik, billeder, stemninger, og når de selv skaber noget med deres hænder. Vi indretter stuerne med blik for æstetikken – det skal være indbydende at komme ind, og børnene hjælpes til at passe godt på tingene.
- **Kultur som fællesskab:** Måltider, samling, højtlesning og leg er eksempler på fællesskaber, der har en kulturel og æstetisk ramme, fx når vi sidder i rundkreds, siger værsgo og tak, leger gamle sangleg osv.
- **Højtider:** Vi fejrer de kendte højtider med fest og forskellige aktiviteter, fx fastelavn, påske, jul, og til en vis grad Halloween. Der er fokus på det hyggelige, kreative, og introduktion til traditionerne.
- **Dalgårdens egne traditioner:** Vi har årligt tilbagevendende begivenheder, både for børnene – fx Dalgårdens fødselsdag, og for familien – fx sommerfest og julehygge. Og vi fejrer selvfølgelig børnenes egne fødselsdage, enten her eller hjemme hos jer. Traditioner er med til at skabe trykthed og genkendelighed i børnenes liv.
- **Lokale kulturtilbud:** Vi besøger bl.a. biblioteket.

DET KAN DU GØRE DERHJEMME (blandt andet):

- Læs for dit barn, syng med dit barn, gerne bøger og sange du selv var glad for som barn.
- Tegn, mal og klip sammen med dit barn, det øger barnets glæde ved at udfolde sig kreativt.
- Tal med dit barn om dets ”produktioner”, hvad enten de hænger fremme på stuen eller kommer med hjem. Det er bedre at sige: ”Du har brugt den røde farve, kan du godt lide den?” end at sige ”Den er flot” – børnene har mere brug for dialog end for bedømmelse.
- Opsøg de steder, vi har været på tur, så dit barn oplever genkendelse og kan fordybe sig lidt mere.
- Hvis jeres baggrund ikke er den traditionelt danske kultur, så fortæl os om jeres traditioner og højtider, og tag gerne billeder med af barnet til fx fester, som vi kan kigge på sammen.

tema: social udvikling... ...i vuggestuen

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.

2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

DET GØR VI (blandt andet):

- **Relationer:** Der er god tid og plads til at lege. De voksne italesætter børnenes styrker og interesser over for de andre børn, og støtter dannelsen og opretholdelsen af små legefællesskaber. De voksne opfordrer til gensidig hjælp og omsorg.
- **Samling:** Vi snakker og synger om, hvem der er kommet og hvem der mangler.
- **Spil og aktiviteter:** Små organiserede grupper til aktiviteter og leg giver ro og mod til at deltage og til at tage initiativ til kontakt. Vi spiller spil og leger lege, hvor man skiftes og venter på tur, fx billedlotteri og motorikbane. Vi bruger materialet fra Fri for Mobberi til at snakke om følelser og relationer.
- **Tur:** Vi øver os i at gå med hinanden i hånden i en gruppe og være opmærksomme på trafikken.
- **Selv- og medbestemmelse:** Børnene får små, overskuelige valgmuligheder, fx til samling og ved frokosten.
- **Konfliktløsning:** Børnene får hjælp til at aflæse hinanden og finde handlemuligheder i konflikter.

DET KAN DU GØRE DERHJEMME (blandt andet):

- Vær en god rollemodel for dit barn. Snak pænt om andre (børn, forældre, personale). Vis, at problemer og konflikter kan løses, og relationer kan genoprettes.
- Kig på billeder af de andre børn, og snak med dit barn om relationer og forskellighed.
- Når I begynder at lave legeaftaler, så lav aftaler med flere forskellige børn på skift, ikke kun dem I allerede kender godt. Støt børnene i at komme i gang med og blive i legen, og hjælp dem til at kunne vente på tur, skiftes og dele. Det gælder også for søskende.
- Giv dit barn medbestemmelse i passende omfang. Lad barnet opleve succesen ved at træffe et godt valg. Men gør det også tydeligt for dit barn, når det ikke har et valg.
- Lav aktiviteter (fx sange, lege, spil og bøger) med dit barn, der handler om fx at afkode ansigtsudtryk og løse konflikter.
- Snak med personalet i vuggestuen, hvis du er bekymret over dit barns sociale relationer.

tema:

kommunikation og sprog... ...i vuggestuen

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

DET GØR VI (blandt andet):

- **Sproglig opmærksomhed og rollemodel:** De voksne har hele tiden børnenes sproglige udvikling i bevidstheden – både når vi taler med hinanden og med børnene. Vi er opmærksomme på børnenes initiativer til kommunikation, og giver dem tid til at udtrykke sig. Vi taler tydeligt og bruger kropssprog og konkrete (fysiske genstande) til at kommunikere med.
- **Dialog i hverdagen:** Vi sætter ord på alle dagens handlinger, både leg, aktiviteter og rutiner. Vi hjælper børnene med at udtrykke følelser og intentioner, og støtter deres kommunikation i samspillet med os og med hinanden.
- **Samling og aktiviteter:** Vi bruger sprogkufferter og sprogposer med konkrete og lege, der sætter dialogen i gang. Vi taler til hinanden, lytter til hinanden og venter på tur. Vi synger sange fra sangbøgerne, bruger rim og remser og dialogisk læsning.
- **Tema/fokusområder:** Fx ugens ord, ugens dyr, ugens bog, ugens sang.
- **Visualisering:** Dagens program i billeder og piktogrammer, som børnene kan følge med i.
- **Løbende justering af indsats:** Hvis vi vurderer, at et eller flere børn er udfordret på et bestemt punkt, ændrer vi på vores aktiviteter, så de i højere grad støtter barnets/børnenes udvikling, og samarbejder med forældrene om en større indsats, evt. med hjælp udefra.

DET KAN DU GØRE DERHJEMME (blandt andet):

- Vær en god rollemodel. Tal langsomt, tydeligt, i hele sætninger, og benævn tingene korrekt (fx "Vil du have mere spaghetti?" i stedet for "Vil du have mere af det her?").
- Giv dit barn god tid til at kommunikere. Gentag med korrekte sætninger, hvad barnet prøver at sige, men ret ikke barnet. Fx "Tårer av!" – "Nåhr, gør det ondt på dine tæer? Skal jeg puste?" Man skal høre et ord 25 gange, før det bliver en del af ens ordforråd.
- Sluk for TV og radio mens I spiser, leger, laver mad osv., så barnet kan koncentrere sig og høre de små nuancer i sprogets lyde.
- Tag barnet med i hverdagens rutiner, og sæt ord på alt, hvad I gør. Leg med ord og lyde, snak fjollesnak, find på rim og remser. Syng sange, som barnet kender, eller som du selv kender.
- Brug billederne på Genvej til at snakke om, hvad barnet har oplevet i vuggestuen.
- Læs for dit barn – gør højtlesning til en rutine. Et kvarter hver dag har enormt stor betydning senere hen, når barnet kommer i skole. Få evt. personalets eller bibliotekarens hjælp til at vælge bøger, der passer til barnets niveau og interesser. Læs gerne samme bog mange gange.
- Hvis I taler et andet sprog end dansk i hjemmet, så hold fast i det, og sørg for at barnets udvikling på modersmålet følger med udviklingen på dansk. Det er vigtigt, at barnet har ord til at fortælle hjemme, hvad det oplever i vuggestuen.

tema: alsidig personlig udvikling... ...i vuggestuen

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.

2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

DET GØR VI (blandt andet):

- **De voksnes tilgang:** Vi er nærværende og empatiske i mødet med børnene, åbne for børnene initiativ til samspil, forudsigelige i vores reaktioner, insisterende i vores bestræbelse på at skabe tryghed og velvære for børnene, og anerkendende over for børnenes ret til at tænke og føle selvstændigt, også når deres tanker og følelser kommer "på tværs" af regler og rutiner.
- **Barnets nærmeste udviklingszone:** Vi udfordrer børnene på det niveau, de er i deres udvikling, så de hele tiden oplever en tilpas blanding af "jeg kan" og "jeg vil gerne kunne", fx omkring selvhjulpethed. Dette foregår i skiftende fællesskaber, hvor børnene kan spejle sig i hinanden.
- **Fordybelse:** Vi indretter os fysisk og sætter pædagogiske rammer op, som gør det muligt for børnene at holde fokus på en selvvalgt eller fælles aktivitet længst muligt, fx små spise-fællesskaber, legezoner, aktivitetsgrupper m.v. Hverdagens rutiner skaber det forudsigelige grundlag, som giver børnene overskud til at eksperimentere og udvikle nye færdigheder.
- **Medindflydelse:** Vi tilbyder børnene små valg, fx hvilken sang vi skal synge til samling og hvad de vil have på deres mad. Vi har et stort udbud af legetøj, og vi præsenterer og demonstrerer det for børnene, så de kan vælge kvalificeret hvad de vil lege med.
- **Ens og forskellig:** Vi sætter fokus på hvad vi alle sammen har og kan og gør, og hvad der er forskelligt – fx påklædning, hårfarve og sprog. Vi viser, at det er acceptabelt at søge adgang til et fællesskab, lige såvel som at trække sig fra det.
- **Intentioner og følelser:** Vi bruger bl.a. plancherne fra Fri for Mobberi til at forstå og genkende følelser i os selv og hinanden. Vi hjælper børnene med at sætte ord på og formidle deres initiativer til samspil med andre børn, og øver hensigtsmæssige reaktioner på de andre børns initiativer og adfærd, fx når der er optakt til konflikt.

DET KAN DU GØRE DERHJEMME (blandt andet):

- Fastlæg gode rutiner, der sikrer dit barns grundlæggende behov, fx madro, faste sengetider (også i weekenden) og kvalitetstid med mor og/eller far (leg, højtlesning, gå ture)
- Lad dit barn gøre ALT hvad det kan selv (påklædning, oprydning, gå selv, kravle op og ned osv), og hjælp først, når barnet når sin grænse. Husk, at grænsen for hvad barnet kan flytter sig hele tiden; vær hele tiden et skridt foran og lad barnet øve sig på det, der er svært.
- Giv dit barn små faste opgaver hjemme, først omkring egne ting (fx putte snavset tøj i vasketøjskurven og bære sin tallerken ud), og senere fælles opgaver (fx tage tøjet ud af tørretumbleren og parre sokker). Det styrker selvværdet at føle sig nyttig.
- Lad dit barn træffe små valg, og opleve, at hvis man har valgt en ting, kan man ikke også vælge den anden.